

'Integrale aanpak onderwijs Duits en Frans hoog nodig'

Onderwijs - 2 oktober 2018 - Auteur: Ton Nijhuis

Directeur van het Duitsland Instituut Ton Nijhuis vroeg vorige week in De Volkskrant aandacht voor de moeilijke positie van Frans en Duits in het onderwijs. Hij ging in op het gebrek aan interesse voor talen, het lerarentekort en tekortkomingen bij lerarenopleidingen. Zijn stuk maakte reacties los, die we graag een podium bieden. Twee lerarenopleiders schrijven hoe zij proberen hun opleiding goed te laten aansluiten op de praktijk.

Ton Nijhuis over de vakken Frans en Duits:

Al eerder werd met enige regelmaat aandacht gevraagd voor problemen rond het lerarentekort, de terugloop van de studentenaantallen, de manier waarop talen in het middelbaar onderwijs worden gedoceerd en geëxamineerd en het curriculum van talenstudies in het Hoger Onderwijs. Bovendien wordt veel geklaagd over de maatschappelijke status die talenstudies genieten. Maar tot nog toe werden deze kwesties grotendeels als afzonderlijke problemen beschouwd en werden ook telkens weer deeloplossingen aangedragen. Deze vraagstukken hangen echter nauw met elkaar samen en oplossingen zijn alleen effectief wanneer we kiezen voor een integrale aanpak die de hele leerlijn bestrijkt.

Het gebrek aan interesse voor een talenstudie komt mede voort uit hoe talen op de middelbare scholen gedoceerd worden en dat laatste hangt weer samen met hoe er wordt getoetst. Het tekort aan leraren heeft met de lage studentenaantallen te maken, maar ook met de associaties die de studenten, dus ex-scholieren, hebben met een talen-docentschap. Bovendien is de hoge uitval van beginnende docenten niet alleen te wijten aan de hoge werkdruk op school. Ook word je als leraar in opleiding niet goed voorbereid op de lespraktijk, want concrete lessituaties komen tijdens de opleiding maar weinig aan bod.

De vele verschillende instanties draaien wel aan de knoppen, maar meestal zonder te weten wat de anderen doen. Dat levert weinig effect en veel frustraties op. Dit zal ik concretiseren aan de hand van het vak Duits, maar hetzelfde geldt voor de andere talen.

Waar is de liefde voor de taal?

Als leerlingen op de middelbare school met Duits in aanraking komen, zijn ze in het begin redelijk enthousiast. Het blijkt dat je al heel snel wat kunt lezen, verstaan en spreken. Na een jaar slaat de frustratie vaak toe. Dit komt bijvoorbeeld doordat het na oneindige herhalingen nog steeds niet lukt om de juiste naamval te vinden. De nadruk op grammatica komt de aantrekkelijkheid en effectiviteit van het onderwijs niet ten goede, maar is wel praktisch voor het ontwikkelen van een leerlijn en een goede manier om objectief te toetsen. Je weet precies welke rijtjes en regels je uit het hoofd moet laten leren.

Voor het begrijpend lezen van teksten en het toetsen daarvan is het eenvoudiger met zakelijke, journalistieke teksten te werken dan met literaire. Liefde voor de taal an sich wordt zo niet bijgebracht en liefde voor de literatuur al helemaal niet.

Als taal wordt aangeprezen als slechts een instrument, dan blijft er weinig motivatie over om een taal te gaan studeren.

Tegengif voor nationalisme

De universitaire lerarenopleidingen besteden veel aandacht aan didactiek, maar vaak in algemene zin en onafhankelijk van de specifieke taal. Concrete handvatten voor het lesgeven ontbreken goeddeels. Uiteraard heeft dit te maken met de geringe studentenaantallen, waardoor je nauwelijks een taalspecifiek curriculum kunt aanbieden, maar toch kunnen de opleidingen hier een belangrijke verbeteringsslag maken. Didactisch droogzwemmen tijdens de studie leidt tot uitval in de praktijk. Omdat we zo weinig eigen studenten hebben, ligt het voor de hand meer met zij-instromers te gaan werken, dus mensen die via een ander vak alsnog leraar Duits willen worden. Dat gebeurt zeker, maar te gefragmenteerd en met te veel sektarische strijd over bijvoorbeeld toelatingseisen. Ook het werven van native speakers stuit op soms onbegrijpelijke horden.

Kortom, in de hele leerlijn valt op veel punten iets te verbeteren, maar dan wel in onderlinge samenhang! Met uitgevers van schoolboeken en leerplanontwikkelaars moet de discussie over de inhoud en vorm van de lesmethode worden aangegaan. En daarmee ook over de vraag op welke punten we een taal willen toetsen, vooral ook in het centraal examen. Daarvoor is het ook nodig om de principiële vraag te stellen: wat willen we eigenlijk dat scholieren precies leren en waarom? Dat geldt ook voor het hoger onderwijs. Bezweringen dat talenstudies belangrijk zijn, zijn onvoldoende en moeten worden geconcretiseerd.

Het benadrukken van het economisch nut alleen maakt het taalonderwijs allesbehalve aantrekkelijker. De ophanden zijnde Brexit is een goed moment om

ook in Europees verband nogmaals de vraag te stellen wat we op het continent met onze meertaligheid willen doen. Het ligt voor de hand de afspraak die we in Europa hebben gemaakt om te streven naar de beheersing van tenminste twee vreemde talen opnieuw met leven en inhoud te vullen. Dit mede als tegengif voor het oprukkende nationalisme. Naast het economische belang is er dus ook een sterk politiek-maatschappelijk belang.

Laten we dit keer eens verder komen dan de geritualiseerde klacht over de teloorgang van het talenonderwijs die met een vast ritme eens per half jaar op de opiniepagina's opflakkert.

[Dit artikel verscheen op 26 september 2018 in De Volkskrant](#)

Reactie: 'Lerarenopleidingen Duits bereiden wél goed voor op lespraktijk'

De universitaire lerarenopleidingen besteden wel degelijk aandacht aan taalspecifieke didactiek en bieden ook concrete handvatten voor het lesgeven. Dat schrijven Doris Abitzsch en Marrit van de Guchte, vakdidactici Duits van de Universiteit Utrecht en de Universiteit van Amsterdam, in een reactie op het artikel van Ton Nijhuis. [Lees hun reactie](#)

Wat is uw ervaring? Reageer!

Het Duitsland Instituut is benieuwd naar uw reactie. Hoe kan de positie van de vakken Duits en Frans worden verbeterd? Wat is uw eigen ervaring met de lerarenopleiding en de aansluiting op de lespraktijk? Deel uw ideeën en ervaringen via het reactieveld hieronder (het e-mailadres dat u moet invullen is alleen zichtbaar voor de redactie en wordt niet gepubliceerd).

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel:

<https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/28256/integrale-aanpak-onderwijs-duits-en-frans-hoog-nodig>